

İKLİM, TOPRAK VE SU KISKACINDA SURIYE:

Çevresel Kırılganlıktan Enerji Güvenliğine Bütüncül Bir Risk Değerlendirmesi

TESPAM SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ENSTİTÜSÜ

ÖZ

Aralık 2024'te başlayan siyasi geçiş sürecinin ardından Suriye, enerji sektöründeki toparlanma çabalarını iklim değişikliğinin giderek ağırlaşan fiziksel ve kurumsal baskısı altında sürdürmek zorunda kalmaktadır. Bu çalışma, Suriye'nin karşı karşıya olduğu iklim kaynaklı riskleri –kuraklık, su güvensizliği, toprak bozulumu ve gıda krizi ekseninde– sistematik biçimde indekslemekte; bu risklerin yönetimine yönelik önceliklendirme ve maliyetlendirme çerçevesi sunmakta; ve nihayetinde, ülkenin enerji dönüşüm rotasının neden "tam yeşil" bir modelden ziyade, acil enerji ihtiyacını ve baz yük talebini karşılayacak daha makul, kademeli bir sepete dayanması gerektiğini tartışmaktadır. Çalışma, TESPAM'ın Suriye enerji sektörüne dair önceki projeksiyon ve finansman analizleriyle doğrudan ilişkilendirilerek, 18–19 Temmuz 2026 tarihlerinde Şam'da The Syria Report ve Omran Center for Strategic Studies işbirliğiyle düzenlenen "İklim, Toprak ve Su: Suriye'de Çevresel Baskılar ve Siyasi Risk" başlıklı Syria Policy Dialogues çalıştayına TESPAM'ın katkısı olarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suriye, iklim değişikliği, su güvenliği, gıda güvenliği, enerji dönüşümü, baz yük, iklim finansmanı, risk yönetimi.

I. GİRİŞ

Suriye, on üç yılı aşkın bir iç savaşın ardından Aralık 2024'te başlayan siyasi geçiş sürecinin on dokuzuncu ayında, bir yandan kurumlarını yeniden inşa etmeye, öte yandan giderek daha çok "doğrudan siyasi risk faktörü" hâline gelen bir çevresel baskı sarmalıyla baş etmeye çalışmaktadır. Nitekim The Syria Report ile Omran Center for Strategic Studies'in (2026) iş birliğiyle 18–19 Temmuz 2026 tarihlerinde Şam'da, Royal Semiramis Hotel'de düzenlenen ve Track 1.5 statüsünde, Chatham House Kuralı altında yürütülecek olan "Climate, Land and Water: Environmental Pressures and Political Risk in Syria" çalıştayını, bu sarmalın artık Suriye'nin geçiş sürecine dair politika tartışmalarının merkezine yerleştiğinin açık bir göstergesidir.

TESPAM (Türkiye Enerji Stratejileri ve Politikaları Araştırma Merkezi) olarak, kurumumuzun Suriye enerji sektörüne dair yürüttüğü kapsamlı çalışma dizisi -özellikle Suriye'nin enerji durumuna ve 2100 yılına uzanan senaryo projeksiyonlarına dair rapor (TESPAM, 2026a) ile Suriye'nin elektrik krizinin altyapısal ve finansal boyutlarını ele alan çalışma (TESPAM, 2026b)- bu çalışmaya sunulacak katkının doğal bir devamı ve tamamlayıcısı niteliğindedir. Mamafih, önceki çalışmalarımız ağırlıklı olarak enerji arzının jeopolitik, ticari ve finansal boyutlarına odaklanırken, işbu makale bilinçli bir biçimde çevresel-iklimsel eksene kaymakta ve enerji güvenliği sorununu iklim değişikliğinin su, toprak ve tarım üzerindeki etkileriyle birlikte, bütüncül bir risk çerçevesi içerisinde ele almaktadır.

Bu bağlamda çalışmanın amacı üç katmanlıdır: birincisi, Suriye'nin maruz kaldığı iklim kaynaklı riskleri tür ve şiddetlerine göre indekslemek ve bir risk haritası ortaya koymak; ikincisi, bu risklerin yönetimi için gerekli müdahale alanlarını önceliklendirmek ve kabaca maliyetlendirmek; üçüncüsü ise -ve TESPAM'ın enerji odaklı perspektifinin asıl katkısının yattığı nokta tam da burasıdır- Suriye'nin enerji dönüşüm rotasının, uluslararası iklim söyleminin bazen dayattığı "tam yeşil" modelden ziyade, ülkenin acil ve kronik enerji açığını, özellikle de baz yük talebini karşılayacak daha makul ve kademeli bir enerji sepetine dayanması gerektiğini savunmaktır. İşte tam da bu noktada, iklim kırılganlığı ile enerji güvenliği arasındaki gerilim, Suriye örneğinde en keskin biçimiyle görünür hâle gelmektedir.

II. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: İKLİM-SU-ENERJİ-GÜVENLİK SARMALI

İklim değişikliğinin kırılgan ve çatışma sonrası devletlerde güvenlik risklerini nasıl büyüttüğüne dair literatür, genellikle "iklim-çatışma nexus'u" başlığı altında incelenmektedir. Ancak bu literatürün önemli bir metodolojik uyarısı, iklimsel stresörlerin siyasi istikrarsızlığı doğrudan ve tek başına "nedenlemediği", bunun yerine mevcut sosyoekonomik ve kurumsal kırılganlıkları büyüten bir çarpan işlevi gördüğüdür. Suriye örneği bu bakımdan literatürde sıklıkla anılır: 2006-2011 döneminde yaşanan uzun kuraklık dönemi, kırsal göçü hızlandıran ve kentsel çeperlerdeki toplumsal gerilimi besleyen unsurlardan biri olarak değerlendirilmiştir. Velhasıl, bu ilişkinin doğrusal ve deterministik değil, dolaylı ve büyütücü nitelikte olduğunun altını da çizmek gerekir.

Bu çalışmada benimsenen çerçeve, iklim değişikliğini su güvenliği, gıda güvenliği, enerji güvenliği ve toplumsal-siyasi istikrar arasındaki ilişkiyi bir arada ele alan bütüncül bir "nexus" yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda risk, olasılık (bir iklimsel olayın veya sürecin gerçekleşme ihtimali) ile etki şiddetinin (gerçekleştiğinde yol açacağı sonucun büyüklüğünün) çarpımı olarak kavramsallaştırılmakta; kırılganlık ise maruziyet, duyarlılık ve uyum kapasitesinin bileşimi olarak tanımlanmaktadır. Nitekim Notre Dame Küresel Uyum Girişimi'nin (ND-GAIN) endeksi de tam olarak bu üç bileşeni - gıda, su, sağlık, ekosistem hizmetleri, insan yerleşimi ve altyapı sektörleri özelinde- ölçmeye çalışmaktadır (ND-GAIN, 2026).

III. SURIYE'DE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN FİZİKSEL GÖRÜNÜMLERİ

III.I. Sıcaklık ve Yağış Rejimindeki Değişim

ND-GAIN Ülke Endeksi metodolojisi, bir ülkenin iklim kırılganlığını gıda, su, sağlık, ekosistem hizmetleri, insan yerleşimi ve altyapı olmak üzere altı yaşamsal sektörde ölçmektedir (ND-GAIN, 2026). CARE Climate Change'in (2026) derlediği güncel veriler, Suriye'yi bu altı sektörün tamamında yüksek kırılganlık gösteren, buna karşılık iklim değişikliğiyle mücadeleyle hazırlık bakımından dünyanın en geride kalan ülkeleri arasında konumlandırmaktadır. Endeksin farklı yıllara ait versiyonları arasında kesin sıralama rakamları zaman zaman değişkenlik gösterebilmekle birlikte -bu husus metodolojik bir uyarı olarak not düşülmelidir- yönelim tüm veri setlerinde aynıdır: kırılganlık yüksek, uyum kapasitesi düşüktür. Bu tablonun, on üç yıllık iç savaşın kurumsal ve altyapısal tahribatıyla doğrudan ilişkili olduğu açıktır.

Sahadan gelen teknik veriler, tablonun ciddiyetini somutlaştırmaktadır: Genel Uzaktan Algılama Kurumu'ndan (General Authority for Remote Sensing) bir uzmanın aktardığına göre, ülkenin kuzey ve doğu bölgelerinde son yirmi yılda tarihsel ortalamalara kıyasla yağışlarda %40'a varan bir azalma yaşanmış, buna eşlik eden ortalama sıcaklık artışı ise binyılın başından bu yana yaklaşık 1,5°C'ye ulaşmıştır. Bu iklimsel bozulmanın doğrudan bir sonucu olarak, Fırat Havzası'ndaki tarımsal sezon süresi de %20-30 oranında kısalmıştır (Carnegie Endowment for International Peace, 2026). Küresel iklim projeksiyonları ise, emisyon senaryosuna bağlı olarak 2050 yılına kadar bölgede ilave 1-3°C'lik

bir ısınma öngörmektedir (CARE Climate Change, 2026) -bu da, bu bağlamda, mevcut kırılganlığın yakın vadede hafifleyeceğine değil, derinleşeceğine işaret etmektedir.

III.II. Fırat Havzası ve Sınıraşan Su Rejiminin Oynaklığı

Suriye'nin su güvenliği sorununun merkezinde, Dicle-Fırat havzasının tamamını saran iklimsel kuraklaşma ve yağış düzensizliği eğilimi yer almaktadır. Fırat, kaynağını Türkiye topraklarından alan ve aşağı havzada Suriye ile Irak'ı besleyen, üç ülkenin de ortak paydaşı olduğu bir nehirdir. Dolayısıyla havzadaki yağış rejiminin bozulması, yalnızca Suriye'yi değil, kendisi de son yıllarda ağır kuraklık dönemleri yaşamış olan Türkiye'nin güneydoğu bölgelerini de doğrudan etkileyen, havza ölçeğinde ortak bir iklim olgusudur (Fanack Water, 2025). Bu bağlamda, havzadaki su akışının zaman zaman öngörülen düzeylerin altına inmesi tek bir aktörün tercihinden değil, büyük ölçüde tüm havzayı saran ve üç ülkeyi eş zamanlı vuran iklimsel kuraklaşmadan kaynaklanmaktadır. Nitekim Tabka, Tişrin ve Baas barajlarındaki su seviyesi düşüşü, Suriye tarafında geniş ölçekli sulanan arazide üretim kaybına ve yerel çiftçiler için hasat kayıplarına yol açmış, 2,5 milyon kişi ciddi gıda güvensizliği ile karşı karşıya kalmıştır (Fanack Water, 2025). Diğer taraftan terörist yapılar tarafından ilgili barajlar uzun süre tahrip edilmiş ve su tutma kapasitelerinden tahliye sistemlerine kadar birçok altyapı zarar görmüştür.

TESPAM'ın (2026a) önceki çalışmasında da vurgulandığı üzere, altı çizilmesi gereken kritik bir nokta, Suriye'nin su rejiminin doğrusal bir kuraklaşma eğrisi izlemediği, aksine giderek daha oynak (volatile) bir karaktere büründüğüdür. 2024-2025 kışı son otuz altı yılın en kurak dönemi olarak kayıtlara geçmişken (The Week, 2025), Ocak-Mayıs 2026 döneminde ülke genelinde ortalamanın üzerinde yağış gerçekleşmiş, barajlar ve su havzaları istisnai seviyelere ulaşmıştır. Mayıs 2026 sonunda havza genelinde gerçekleşen yoğun su akışı, Fırat baraj rezervuarının doluluk oranını %98,5'e taşıyarak 1988'den bu yana ilk kez dolusavak kapaklarının tam kapasitede açılmasını gerektirmiş, bu da Rakka'da yaklaşık 150 hektar, Deyrizor'da ise 1.000 hektarlık tarım arazisini ve 2.400 haneyi etkileyen taşkınlara yol açmıştır (FEWS NET, 2026a). Dolayısıyla Suriye'nin su güvenliği sorunu yalnızca "azalan su" değil, aynı zamanda "öngörülemeyen su" sorunudur. Bu oynaklık hem tarımsal planlamayı hem de -ilerleyen bölümde yeniden ele alınacağı üzere- hidroelektrik üretimini güçleştiren, havzanın tamamını ilgilendiren ortak bir teknik yönetim meselesidir.

Bu noktada TESPAM'ın vurgulamak istediği husus şudur: havza ölçeğindeki bu oynaklığın yönetilebilir kılınması, ancak Türkiye ile geliştirilecek çok boyutlu ve teknik düzeyde derinleşen bir iş birliğiyle mümkündür. Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) tecrübesinden, hidrolojik modelleme kapasitesinden ve baraj işletmeciliğindeki uzun soluklu birikiminden yararlanan ortak bir erken uyarı ve rezervuar koordinasyon mekanizması, hem kuraklık hem de ani taşkın risklerine karşı Suriye'nin dayanıklılığını doğrudan güçlendirecektir. Türkiye, bugüne kadar Suriye'nin enerji ve altyapı yeniden yapılanmasında en aktif ve en istikrarlı ortak konumunda bulunmaktadır (TESPAM, 2026b); bu birikimin su yönetimi alanına da taşınması, Suriye açısından hem zaman hem de maliyet bakımından en gerçekçi yoldur.

IV. TARIMSAL VE GIDA GÜVENLİĞİ KIRILGANLIĞI

Suriye tarımının yapısal kırılganlığı, savaş öncesi dönemden bu yana zaten mevcut olan bir sorunun, iklim değişikliğiyle birlikte katlanarak büyümesinden ibarettir. Savaşın başlangıcında ekili arazinin yaklaşık %67'si ve buğday üretiminin %53'ü yağmura bağımlı tarım yöntemleriyle yapılırken, 2024 itibarıyla bu bağımlılık oranı ürünlerin %75'ine yükselmiştir (The Week, 2025). Bunun doğal sonucu olarak, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) verilerine göre Suriye'nin buğday hasadı, 2011'den bu yana %75 oranında gerilemiştir. 2008 kuraklık döneminde dahi üretim dört milyon tondan iki milyon tonun az üzerine düşmüştür (New Lines Institute, 2026).

Yeraltı suyu kaynaklarındaki tahribat da aynı ölçüde vahimdir. Kuzeydoğu Suriye'de, 2006-2021 arasında yaşanan üç büyük kuraklık dönemi nedeniyle yeraltı suyu seviyelerinde yaklaşık %60'lık bir düşüş kaydedilmiş, bu durum Halep ve Haseke kırsalındaki geleneksel kuyuların yaklaşık yarısının kurumasına yol açmıştır (Carnegie Endowment for

International Peace, 2026). FEWS NET'in Şubat 2026 tarihli değerlendirmesine göre, çok yıllık kuraklık, on üç yıllık iç savaşın kalıcı etkileri ve zayıf ekonomik koşullar bir araya gelerek Eylül 2026'ya kadar ülke genelinde IPC Evre 2 (Stresli) ve Evre 3 (Kriz) düzeyinde akut gıda güvensizliğinin sürmesine yol açması muhtemeldir. Sınırlı döviz rezervleri ise ithalat kapasitesini kısıtlayarak ulusal gıda arzında kesinti riskini artırmaktadır (FEWS NET, 2026b). Ocak-Şubat 2026'da Halep, Hama, Humus, İdlib, Lazkiye ve Tartus genelinde yaşanan kar fırtınaları ve yerel taşkımlar ise, tarım arazilerine ve sulama altyapısına ilave zarar vererek zaten kırılgan olan bu tabloyu bir kez daha ağırlaştırmıştır (FEWS NET, 2026b).

V. TOPRAK BOZULUMU, ÇÖLLEŞME VE İKLİM KAYNAKLI GÖÇ

Suriye'nin yarı kurak iklim kuşağında yer alması, ülkeyi toprak bozulumu ve çölleşme risklerine yapısal olarak açık hâle getirmektedir; özellikle güney ve güneydoğudaki bediye (step) bölgesinde, aşırı otlatma, yetersiz arazi yönetimi ve azalan yağışların bir araya gelmesiyle arazi verimliliği hızla düşmektedir. Bu minvalde, toprak bozulumu yalnızca bir çevre sorunu değil, aynı zamanda kırsal geçim kaynaklarının aşınması yoluyla iç göçü besleyen bir itici güç olarak da işlev görmektedir. Mamafih, yukarıda II. Bölüm'de belirtilen metodolojik ihtiyat burada da geçerlidir: iklim kaynaklı göç, tek başına bir "neden" değil, güvenlik açığı, ekonomik daralma ve kamu hizmetlerindeki yetersizlikle iç içe geçen çok boyutlu bir sürecin bileşenlerinden biridir. Yine de, kırsal geçim kaynaklarının iklimsel baskı altında aşınması, kentsel çeperlerdeki nüfus yoğunlaşmasını ve buna bağlı hizmet talebini artırarak, geçiş sürecindeki merkezi ve yerel yönetimler üzerinde ilave bir yük oluşturmaktadır.

VI. İKLİM KAYNAKLI RİSKLERİN TÜRE GÖRE İNDEKSLENMESİ VE RİSK HARİTASI

Yukarıda ayrıntılandırılan bulgular ışığında, Suriye'nin karşı karşıya olduğu iklim kaynaklı riskleri, olasılık ve etki şiddeti bileşenlerinin çarpımına dayanan basit fakat işlevsel bir risk skorumaya yöntemiyle tek bir çerçevede toplamak mümkündür. Aşağıdaki Tablo 1, TESPAM'ın yukarıdaki kaynaklardan derlediği bulgulara dayanarak oluşturduğu risk haritasını sunmaktadır; skorumaya, olasılık için üç kademeli (Orta / Orta-Yüksek / Yüksek), etki şiddeti için ise beşli bir ölçek (1: sınırlı — 5: kritik) kullanılmaktadır.

Risk Türü	Etkilenen Sektör / Alan	Olasılık	Etki Şiddeti (1-5)	Risk Skoru	Coğrafi Yoğunlaşma
Kronik kuraklık ve yağış rejimi bozulması	Tarım, kırsal geçim kaynakları	Yüksek	5	Kritik (20-25)	Haseke, Rakka, Deyrizor, Fırat Havzası
Yüzey ve yeraltı suyu tükenmesi	İçme suyu, sulama, halk sağlığı	Yüksek	5	Kritik (20-25)	Haseke ve Halep kırsalı
Enerji altyapısı – iklim talebi etkileşimi	Elektrik arzı, ısıtma/soğutma talebi	Yüksek	5	Kritik (20-25)	Ülke geneli
Gıda güvenliği krizi (IPC Evre 3 ve üzeri)	Beslenme, sosyal huzur	Yüksek	5	Kritik (20-25)	Ülke geneli, kırsal kesim ağırlıklı
Sınıraşan nehir rejimi kırılganlığı (Fırat akışı)	Hidroelektrik üretim, sulama, jeopolitik ilişkiler	Orta-Yüksek	4	Yüksek (16-20)	Tabka, Tişrin, Baas barajları
Sıcak hava dalgaları ve ortalama sıcaklık artışı	Halk sağlığı, enerji talebi	Yüksek	4	Yüksek (16-20)	İç kesimler, kentsel alanlar

Risk Türü	Etkilenen Sektör / Alan	Olasılık	Etki Şiddeti (1-5)	Risk Skoru	Coğrafi Yoğunlaşma
Toprak bozulumu ve çölleşme	Tarım, gıda güvenliği, arazi değeri	Yüksek	4	Yüksek (16-20)	Bediye/step bölgesi, güneydoğu
İklim kaynaklı iç göç ve yer değiştirme	Sosyal istikrar, kentsel hizmetler	Orta-Yüksek	4	Yüksek (16-20)	Kırsal-kentsel göç koridorları
Ani sel ve taşkın olayları	Altyapı, tarımsal arazi, konut	Orta	3	Orta (9-12)	Rakka, Deyrizor, Halep, Hama, Humus, İdlib, Lazkiye, Tartus
Kurumsal/finansal kapasite yetersizliği	İklim politikası uygulama kapasitesi	Yüksek	4	Yüksek (16-20)	Ülke geneli, merkezi kurumlar

Tablo 1. Suriye'de İklim Kaynaklı Risklerin Türe Göre İndekslenmesi ve Coğrafi Risk Haritası (TESPAM derlemesi).

Tablo 1'in ortaya koyduğu en dikkat çekici bulgu, dört ayrı risk kategorisinin -kronik kuraklık, su tükenmesi, enerji-iklim etkileşimi ve gıda güvenliği krizi- "kritik" eşliğinde kümelenmiş olmasıdır; bu da, işte tam da bu noktada, Suriye'nin geçiş sürecinde tekil sektörel müdahalelerin yetersiz kalacağını, su-gıda-enerji üçgenini bir arada ele alan bütüncül bir politika mimarisine ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Nitekim enerji altyapısı-iklim talebi etkileşiminin kritik skorda yer alması tesadüf değildir: sıcak hava dalgalarının şiddetlenmesi soğutma talebini artırırken, halihazırda arızı ve düzensiz olan elektrik arzı bu ilave talebi karşılayamamakta, bu da enerji krizini iklim değişikliğinin doğrudan bir çarpanı hâline getirmektedir.

VII. SURIYE'NİN İKLİMLE MÜCADELE SÜREÇLERİ: KURUMSAL ve ULUSLARARASI ÇERÇEVE

VII.I. Ulusal Katkı Beyanı ve Kurumsal Kapasite

Suriye, 2018 yılında Paris Anlaşması kapsamında Ulusal Katkı Beyanı'nı (NDC) sunmuş; bu beyanda, yenilenebilir enerji genişlemesi, enerji verimliliği, ağaçlandırma ve atık yönetiminin iyileştirilmesi yoluyla 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarının %20 azaltılması hedeflenmiş, su muhafazası, tarım, afet risk azaltımı ve kıyı koruması alanlarında uyum tedbirleri de beyana dahil edilmiştir (CARE Climate Change, 2026). Bununla birlikte, devam eden çatışma mirası, mali kısıtlar ve kapsamlı altyapı tahribatı, bu politikaların uygulanmasını ciddi biçimde güçleştirmektedir (CARE Climate Change, 2026). Aralık 2024 sonrası dönemde Yerel Yönetim ve Çevre Bakanlığı bünyesinde yeniden yapılanan kurumsal çerçevenin, bu NDC taahhütlerini güncelleyip güncellemeyeceği ve hangi ölçüde uygulama kapasitesine kavuşacağı, yakın dönemin en kritik açık sorularından biri olarak durmaktadır.

VII.II. Yeşil İklim Fonu ve Uluslararası İklim Finansmanı Mimarisine Erişim

Suriye'nin uluslararası iklim finansmanı mimarisine entegrasyonu bakımından 2026 yazı, sembolik önemi yüksek bir dönüm noktasına sahne olmuştur: Yeşil İklim Fonu (Green Climate Fund - GCF), 29 Haziran - 3 Temmuz 2026 tarihlerinde Duşanbe'de düzenlenen 45. Yönetim Kurulu toplantısında, Suriye'nin su kıtlığıyla mücadeleye yönelik ilk ulusal düzeyde finanse edilen projesini onaylamış ve bu kapsamda 27,7 milyon dolarlık bir finansman tahsis etmiştir (Arab News, 2026). Bu onay, 2021 yılında FAO-GCF iş birliğiyle yürütülen bir kapasite geliştirme programının ve Haziran 2023'te yayımlanan, tarım, dirençli şehirler ve sürdürülebilir altyapıyı öncelikli alanlar olarak belirleyen GCF Ülke Programı'nın (Country Programme) doğal bir devamı niteliğindedir (Arab News, 2026).

Dolayısıyla, bu gelişmenin ölçeğini doğru bir perspektife oturtmak gerekmektedir: GCF, 2010'daki kuruluşundan bu yana 130'dan fazla ülkeye 20 milyar doları aşkın finansman onaylamış olup, yalnızca 2025 yılında onaylanan tutar 6 milyar dolar civarındadır (Arab News, 2026). Bu ölçekle kıyaslandığında, Suriye'nin aldığı 27,7 milyon dolarlık tahsisat

-velhasıl, sembolik bir kapı aralanması olmanın ötesine henüz geçememiş, ülkenin gerçek finansman ihtiyacının çok küçük bir kesrini karşılayan- bir başlangıç niteliğindedir. Bununla birlikte Dünya Bankası'nın Suriye Elektrik Acil Durum Projesi (Syria Emergency Electricity Project - SEEP) aracılığıyla 2010 sonrası dönemde ülkeye ilk kez yeniden angaje olması (Norton Rose Fulbright, 2026), çok taraflı finansman mimarisinin -TESPAM'ın (2026b) önceki çalışmasında Katar, Türkiye, Suudi Arabistan ve dolaylı olarak diğer aktörlerin oluşturduğu bölgesel finansman dengesiyle birlikte değerlendirildiğinde- kademeli olarak genişlediğine işaret etmektedir.

VIII. FİNANSMAN SORUNU: SURİYE'NİN İKLİM FİNANSMANINA ERİŞİMİNİ SINIRLAYAN YAPISAL ENGELLER

Suriye'nin iklim finansmanına erişimini kısıtlayan engeller, bu bağlamda, yalnızca teknik veya idari nitelikte değil, doğrudan yapısaldir. Yaptırımların büyük ölçüde tarihe karışmış olmasına -Sezar Yasası'nın Aralık 2025'te tamamen kaldırılmasıyla (TESPAM, 2026b)- rağmen, uluslararası bankacılık sisteminin Suriye'ye yönelik risk iştahı henüz tam olarak normalleşmiş değildir. Kredi derecelendirme kuruluşlarının ülkeye dair güncel ve güvenilir bir değerlendirmesinin bulunmaması, çok taraflı kalkınma bankalarının ve özel yatırımcıların proje finansmanı maliyetini yukarı çekmektedir. Buna paralel bir başka engel de, uluslararası donör camiasında insani yardım, yeniden yapılanma (reconstruction) ve iklim uyumu/azaltımı kategorileri arasındaki sınırların muğlaklığıdır; kaynakların hangi bütçe hattından tahsis edileceği konusundaki bu kurumsal belirsizlik, süreci gereksiz yere yavaşlatmaktadır.

Bunlara eklenmesi gereken, belki de en kritik olanı, Suriye'nin sınırlı özümseme (absorption) kapasitesidir: hem merkezi hem de yerel düzeyde, büyük ölçekli iklim finansmanı projelerini tasarlayacak, ihale edecek ve denetleyecek kurumsal insan kaynağı, on üç yıllık savaş boyunca ciddi biçimde erimiştir. Son olarak, enerji, su, konut ve sağlık gibi rekabet hâlindeki yeniden yapılanma önceliklerinin tümünün aynı anda ve sınırlı bir mali alanda finansman talep etmesi, iklim uyum projelerinin -somut ve kısa vadeli getirisi daha az görünür olduğu için- diğer önceliklerin gerisinde kalması riskini doğurmaktadır. Bu dört unsurun ortak paydasına bakıldığında, Suriye'nin iklim finansmanı sorununun aslında bir "finansman trilemma'sı" olarak okunması gerektiği görülür: insani, yeniden yapılanmaya dönük ve iklime dönük finansman akışlarının koordinasyonu sağlanmadıkça, tek başına GCF onayları gibi sembolik adımlar, Tablo 1'de kritik olarak işaretlenen risklerin ölçeğine yanıt vermekte yetersiz kalacaktır.

IX. RİSK YÖNETİMİ İÇİN ÖNCELİKLENDİRME VE MALİYETLENDİRME

Tablo 1'de ortaya konan risk haritasından hareketle, TESPAM'ın önerdiği önceliklendirme çerçevesi, kısa vadeli hayat kurtarıcı/istikrarı sağlayıcı müdahaleler ile orta-uzun vadeli yapısal dönüşüm yatırımlarını bir arada ele almaktadır. Aşağıdaki Tablo 2'de yer alan maliyet tahminleri, resmî bütçe rakamları değil, bölgedeki karşılaştırılabilir müdahalelerin ölçeği ve kamuya açık proje verileri (örneğin UCC Holding konsorsiyumunun 7 milyar dolarlık elektrik üretim anlaşması) esas alınarak TESPAM tarafından oluşturulmuş gösterge niteliğinde (illustrative) tahminlerdir; bu tahminlerin, nihai proje bazlı fizibilite çalışmalarının yerine geçmediğinin altı çizilmelidir.

Öncelik	Müdahale Alanı	Zaman Ufku	Tahmini Maliyet (milyon USD)*	Önerilen Finansman Kaynağı	Beklenen Etki
1	Acil elektrik arz istikrarı (gaz ithalatı, IPP'ler, şebeke onarımı)	Kısa (0-3 yıl)	1.500-2.000	Katar (UCC konsorsiyumu), Suudi Arabistan, Türkiye (TEİAŞ), ABD ortaklıkları	Günlük arz süresinin 2-4 saatten 12 saat ve üzerine çıkarılması

Öncelik	Müdahale Alanı	Zaman Ufku	Tahmini Maliyet (milyon USD)*	Önerilen Finansman Kaynağı	Beklenen Etki
2	Fırat Havzası su verimliliği ve sulama modernizasyonu	Kısa-Orta (1-5 yıl)	350-500	Yeşil İklim Fonu (GCF), Dünya Bankası (SEEP), ikili tarım işbirlikleri	Tarımsal üretkenlikte tahmini %20-30 iyileşme
3	Kademeli ve şebekeyle uyumlu yenilenebilir enerji entegrasyonu	Orta (3-7 yıl)	800-1.200	GCF, AB araçları, Körfez fonları, özel sektör yatırımı	1,5-2 GW ilave kapasite; ithal yakıt bağımlılığında kısmi azalma
4	Kuraklığa dayanıklı tarım, tohum ıslahı ve gübre desteği	Kısa-Orta (1-4 yıl)	150-250	FAO, GCF, ikili tarımsal işbirliği programları	Kuraklık direncinde artış; IPC evresinde kademeli iyileşme
5	İklim izleme, erken uyarı sistemleri ve kurumsal kapasite	Kısa (0-2 yıl)	40-70	UNDP, GCF hazırlık fonu, ikili teknik destek	Karar destek kapasitesinin ve veri altyapısının güçlenmesi
6	Toprak ıslahı ve çölleşmeyle mücadele	Uzun (5-10 yıl)	300-450	UNCCD mekanizmaları, GCF, bölgesel fonlar	Bediye bölgesinde arazi bozulmasının sınırlandırılması

Tablo 2. İklim Kaynaklı Risklerin Yönetimi İçin Önceliklendirme ve Maliyetlendirme Çerçevesi (TESPAM tahminleri; *rakamlar gösterge niteliğindedir).

Tablo 2'nin işaret ettiği en temel politika çıkarımı, önceliklendirmenin bilinçli olarak "enerji arz istikrarını" birinci sıraya yerleştirmesidir. Bu tercih rastlantısal değildir; ilerleyen bölümde ayrıntılandırılacağı üzere, su verimliliği, tarımsal direnç ve toprak ıslahı gibi -kendi başlarına da hayati önemdeki- müdahalelerin dahi sürdürülebilir biçimde uygulanabilmesi, güvenilir bir elektrik arzına bağımlıdır: sulama pompaları, soğuk zincir tesisleri, su arıtma tesisleri ve tarımsal işleme kapasitesinin tamamı, nihayetinde elektriğe muhtaç sistemlerdir.

X. ENERJİ DÖNÜŞÜMÜ TARTIŞMASI: "TAM YEŞİL" YAKLAŞIMIN SINIRLARI VE BAZ YÜK GERÇEKLİĞİ

X.I. Suriye'nin Enerji Arz Açığının Boyutu

2011 yılında yaklaşık 8,5 GW olan kurulu kapasite, savaş boyunca önemli ölçüde tahrip olmuş; günümüzde kullanılabilir kapasite yaklaşık 2 GW'a gerilemiş, bunun sonucunda ülkenin büyük bölümünde günlük elektrik arzı yalnızca iki ila dört saatle sınırlı kalmıştır (Norton Rose Fulbright, 2026). Bu akut açığı kapatmak amacıyla yetkililer, Türkiye üzerinden gaz ithalatı, yüzer güç barjları (floating power barges) ve sınır ötesi elektrik ara bağlantıları gibi köprüleme (bridging) çözümlerine yönelmiş durumdadır; orta vadede ise termik varlıkların rehabilitasyonu, gaz tedarik zincirlerinin güçlendirilmesi ve yeni yenilenebilir enerji kapasitesinin devreye alınması net bir öncelik olarak belirmektedir (Norton Rose Fulbright, 2026).

Bu köprüleme stratejisinin somut örneği, Katar merkezli UCC Holding liderliğindeki konsorsiyumun Mayıs 2025'te imzaladığı 7 milyar dolarlık elektrik üretim anlaşmasıdır: anlaşma, Halep, Deyrizor ve Hama vilayetlerinde toplam yaklaşık 4 GW kapasiteli dört kombine çevrim gaz santralinin (CCGT) inşasını ve güneyde 1 GW'lık bir güneş enerjisi santralini kapsamaktadır (Al-Monitor, 2026). Bu oranın kendisi -yani baz yük sağlayan gaz kapasitesinin, değişken (variable) güneş kapasitesinin dört katı büyüklüğünde tasarlanmış olması- aslında Suriye'nin fiilen benimsediği pragmatik enerji sepetinin en somut göstergesidir. Buna ilaveten, Temmuz 2026'da Suudi bir şirketle imzalanan yeni bir gaz projesi (Al-Monitor, 2026) ile Siemens Energy'nin ve Eni/BP gibi Avrupalı şirketlerin sürdürdüğü görüşmeler

(Gulf International Forum, 2026), Suriye'nin enerji yeniden yapılanmasının hidrokarbon, elektrik üretimi, yenilenebilir değerlendirilmesi ve deniz altyapısını kapsayan çok katmanlı bir mimariye evrildiğini göstermektedir.

X.II. "Tam Yeşil" Bir Geçişin Suriye İçin Şu Aşamada Gerçekçi Olmamasının Nedenleri

TESPAM'ın bu konudaki temel argümanı şudur: Suriye'nin mevcut koşullarında, enerji dönüşümünü tamamen yenilenebilir kaynaklara dayandıran bir model önermek, iyi niyetli fakat sahadaki gerçeklikle bağdaşmayan bir yaklaşımdır. Bu değerlendirmenin arkasında yatan gerekçeler şöyle sıralanabilir.

— Şebekenin kendisi buna hazır değildir: güneş ve rüzgâr gibi değişken kaynakların yüksek oranda entegrasyonu, esnek ve iyi işleyen bir iletim-dağıtım altyapısı ile yeterli depolama kapasitesi gerektirir; savaş nedeniyle ağır hasar görmüş ve halihazırda günde birkaç saatlik arz sağlayabilen bir şebekede, bu değişkenliği yönetecek teknik donanım mevcut değildir.

— Baz yük açığının ölçeği, tercih lüksü bırakmamaktadır: kullanılabilir kapasite kurulu kapasitenin dörtte birine gerilediği bir tabloda (Norton Rose Fulbright, 2026), öncelik -kaynak türünden bağımsız olarak- sürekli ve öngörülebilir (dispatchable) kapasiteyi mümkün olan en kısa sürede devreye almaktır; değişken yenilenebilir kaynaklar tek başına bu acil ihtiyacı karşılayamayacaktır.

— Hidroelektrik de bu riskten muaf değildir. VI. Bölüm'de aktarılan bulgular, Fırat rejiminin giderek oynaklaştığını göstermektedir; Mayıs 2026'da yaşanan aşırı dolusavak boşaltımı olayı (FEWS NET, 2026a), Tabka ve Tişrin gibi barajlara dayalı üretimin, düşük karbonlu bir baz yük çözümü olarak görülse dahi bizzat iklim değişikliğinin kendisine maruz kaldığını -yani "çifte kırılma" taşıdığını- ortaya koymaktadır.

Nihayet, uluslararası sermayenin kendi tercihi de bu yöndedir: enerji reconstruction anlayışlarının büyük çoğunluğu -UCC konsorsiyumu örneğinde olduğu gibi- hidrokarbon ağırlıklı bir mimari üzerine kurulmaktadır (Al-Monitor, 2026; Al Majalla, 2025), bu da yatırımcıların risk değerlendirmesinde baz yük güvenilirliğini öncelikli kriter olarak gördüğünü teyit etmektedir.

Nitekim Al Majalla'nın (2025) isabetli tespitiyle, Suriye'nin savaş sonrası enerji geleceği büyük ölçüde pragmatizm tarafından şekillendirilecek ve fosil yakıtlar öngörülebilir gelecekte toparlanma sürecine öncülük etmeye devam edecektir; bununla birlikte, taban düzeyindeki güneş enerjisi girişimleri, yenilenen uluslararası ilgi ve iklim bilincine dayalı yeniden yapılanma ihtiyacının artan kabulü bir arada değerlendirildiğinde, ülkenin -yönetilebilir bir öngörü ve dengeyle- hibrit bir enerji modeli inşa edebileceği de mümkündür. TESPAM'ın bu çalışmadaki konumu da tam olarak buradadır: "tam yeşil" değil, fakat "tamamen fosil" de değil; sıralaması ve oranları iyi tasarlanmış, aşamalı bir hibrit sepet.

X.III. Makul Bir Enerji Sepeti Önerisi: Aşamalı Bir Yol Haritası

Bu çerçevede TESPAM, kendi (2026a) önceki çalışmasında ortaya konan orta senaryo -yani çok aktörlü finansman ve güvenlik dengesinin sürdüğü, petrol üretiminin kademeli istikrar kazandığı fakat elektrik krizinin yalnızca yavaşça hafiflediği senaryo- ile uyumlu, üç aşamalı bir enerji sepeti yol haritası önermektedir.

— Birinci aşama (0-3 yıl) — Acil istikrar: Türkiye üzerinden gaz ithalatının sürdürülmesi ve çeşitlendirilmesi, yüzer güç barajlarının ve mevcut CCGT projelerinin devreye alınması, hasarlı iletim-dağıtım hatlarının onarımı; bu aşamanın tek hedefi, günlük arz süresini iki-dört saatten güvenilir bir seviyeye -TESPAM'ın önceliklendirmesinde on iki saat ve üzerine- çıkarmaktır.

— İkinci aşama (3-7 yıl) — Kademeli çeşitlendirme: Şebekenin taşıma kapasitesiyle uyumlu, dikkatle ölçeklendirilmiş güneş enerjisi yatırımlarının (özellikle güney ve iç bölgelerdeki yüksek güneşlenme potansiyeli olan alanlarda) devreye alınması; bu aşamada yenilenebilir penetrasyon oranının, şebeke istikrarını bozmayacak eşiklerde tutulması ve buna paralel olarak batarya/depolama pilot projelerinin başlatılması önerilmektedir.

— Üçüncü aşama (7 yıl ve sonrası) — Olgunlaşma ve bölgesel entegrasyon: Depolama ve ara bağlantı kapasitesi olgunlaştıkça yenilenebilir payının kademeli olarak artırılması; Türkiye ve olası biçimde Ürdün ile bölgesel şebeke entegrasyonunun derinleştirilmesi; hidroelektrik varlıkların iklim riskine karşı dayanıklılığının (rezervuar yönetimi, taşkın kontrolü) güçlendirilmesi.

Bu aşamalı yaklaşımın altında yatan felsefe, "önce enerji güvenliği, sonra karbonsuzlaşma" sıralamasıdır; ve bu sıralama yalnızca teknik değil, aynı zamanda toplumsal-siyasi bir zorunluluktur. TESPAM'ın (2026b) önceki çalışmasında ayrıntılandırılan Kasım 2025 tarife reformu ve Ocak 2026 Şam protestoları örneği, enerji yoksulluğunun toplumsal huzursuzluğun periyodik bir kaynağı olmaya devam ettiğini göstermektedir. Dolayısıyla, güvenilir ve karşılanabilir bir elektrik arzının mümkün olan en kısa sürede sağlanması, yalnızca bir enerji politikası hedefi değil, aynı zamanda geçiş sürecinin siyasi istikrarını koruyan bir güvenlik önlemidir. Bu bağlamda, kırılgan devletler için "adil geçiş" (just transition) kavramının, iklim adaleti kadar enerji erişim adaletini de kapsayacak biçimde genişletilmesi gerektiği söylenilebilecektir.

XI. TESPAM PERSPEKTİFİNDEN POLİTİKA ÖNERİLERİ

Çalıştayın sentez oturumunda üretilecek politika brifingine katkı sağlamak amacıyla, TESPAM aşağıdaki önerileri dört başlık altında -su ve tarımsal direnç, enerji güvenliği, finansman ve kurumsal kapasite, nihayet Türkiye ile iş birliğinin derinleştirilmesi- Suriyeli yetkililerin ve uluslararası ortakların değerlendirmesine sunmaktadır.

XI.I. Su, Toprak ve Tarımsal Direnç Alanında

Öncelikle, su-gıda-enerji üçgenini tek bir ulusal koordinasyon mekanizması altında birleştiren bir "İklim Kırılganlığı Kabine Komitesi" kurulması önerilmektedir. Bu komitenin işlevi, Tablo 1'de kritik olarak işaretlenen risklerin sektörel silolar hâlinde değil, bütüncül biçimde yönetilmesini sağlamaktır. Bunun yanı sıra:

- Fırat Havzası ölçeğinde bir su verimliliği eylem planının hazırlanması: damla sulama dönüşümüne yönelik teşvik mekanizmaları, kayıt dışı yeraltı suyu çekiminin izlenebilir hâle getirilmesi ve tarımsal su tarifelerinin kademeli olarak rasyonelleştirilmesi bu planın temel bileşenleri olmalıdır.
- ACSAD (Arap Kurak Alanlar ve Kurak Topraklar Çalışmaları Merkezi) ile teknik iş birliğinin derinleştirilmesi yoluyla kuraklığa dayanıklı tohum ıslahının hızlandırılması ve stratejik tahıl rezervi kapasitesinin yeniden tesis edilmesi önemlidir.
- Bediye (step) bölgesinde arazi ıslahı ve sürdürülebilir otlatma yönetimine yönelik pilot programların, yerel toplulukların katılımıyla başlatılması gereklidir.

XI.II. Enerji Güvenliği Alanında

Enerji cephesinde önerilerin odağı, IX. ve X. bölümlerde ayrıntılandırılan önceliklendirme mantığıyla uyumlu olarak, baz yük güvenilirliğini merkeze alan fakat yenilenebilir kapasiteyi dışlamayan bir düzenleyici yaklaşımdır.

- Şebeke kapasitesiyle senkronize, kademeli bir yenilenebilir entegrasyon çerçevesinin -EPDK/TEİAŞ deneyiminden yararlanılarak- benimsenmesi ve bu çerçeveye bağlı asgari bir depolama pilot programının başlatılması yerinde bir adım olacaktır.
- Sulama, su arıtma ve soğuk zincir tesisleri gibi iklim direncini doğrudan besleyen sistemlerin, elektrik erişimi yatırımlarıyla eş zamanlı ve tek bir bütçe kalemi altında planlanması; böylece enerji ve su-tarım yatırımlarının birbirinden kopuk ilerlemesinin önüne geçilmesi gereklidir.

XI.III. Finansman ve Kurumsal Kapasite Alanında

- İklim finansmanı, insani yardım ve yeniden yapılanma finansmanı arasındaki kategorik belirsizliğin giderilmesi için bir donör koordinasyon platformunun güçlendirilmesi ve GCF Ülke Programı'nın (2023) enerji-su bağlantısını daha görünür kılacak biçimde güncellenmesi gereklidir.
- Büyük ölçekli iklim finansmanı projelerini tasarlayacak ve denetleyecek kamu personeline yönelik teknik kapasite geliştirme programlarının -TESPAM Akademi gibi kurumların da katkı sunabileceği alanlardan biri olarak yaygınlaştırılması yerinde bir adım olacaktır.
- TESPAM gibi bölgesel düşünce kuruluşlarının, Track 1.5 diyalog süreçlerinde teknik veri ve senaryo analizi sağlayıcısı olarak daha sistematik biçimde konumlandırılması önemlidir.

XI.IV. Türkiye ile İşbirliğinin Derinleştirilmesi

TESPAM'ın değerlendirmesine göre, yukarıdaki üç başlıkta sıralanan önerilerin uygulanabilirliği büyük ölçüde Türkiye ile kurulacak iş birliğinin kapsamına ve derinliğine bağlıdır. Türkiye, hem coğrafi yakınlığı hem havza paydaşlığı hem de geçiş sürecindeki istikrarlı ortaklık geçmişiyle, Suriye'nin iklim kaynaklı risklerle mücadelesinde eşi bulunmaz bir konumdadır. Bu doğrultuda:

- Dicle-Fırat havzası için, Türkiye'nin GAP tecrübesi ve hidrolojik modelleme kapasitesinden yararlanan, hem kuraklık hem de ani taşkın senaryolarını kapsayan ortak bir erken uyarı ve rezervuar koordinasyon protokolünün teknik düzeyde müzakere edilmesi,
- TEİAŞ ile Suriye şebeke operatörü arasında, elektrik ara bağlantı kapasitesini artıracak ve ileride bölgesel elektrik ticaretine zemin hazırlayacak bir teknik iş birliği çerçevesinin genişletilmesi,
- TİKA aracılığıyla kuraklığa dayanıklı tarım teknolojileri transferinin, tohum ıslahı programlarının ve sulama modernizasyonu projelerinin desteklenmesi,
- Türkiye'deki ilgili kurumlarla (üniversiteler, GAP Bölge Kalkınma İdaresi, ilgili bakanlıklar) teknik heyet mübadelesi programlarının kurumsallaştırılması, böylece bilgi ve tecrübe aktarımının tek seferlik ziyaretlerle sınırlı kalmaması gereklidir.

Netice itibarıyla, bu dört alandaki önerilerin ortak paydası şudur: Suriye'nin iklim kırılganlığı, ne yalnızca teknik bir mühendislik sorunu ne de yalnızca bir finansman meselesidir; bölgesel işbirliğinin, özellikle de Türkiye ile kurulacak kurumsallaşmış ortaklığın, bu risklerin yönetilebilir kılınmasında oynayacağı rol belirleyicidir.

XII. SONUÇ

Suriye'nin geçiş süreci, artık yalnızca güvenlik, siyasi meşruiyet ve ekonomik yeniden yapılanma eksenlerinde değil, giderek ağırlaşan bir iklim kırılganlığı ekseninde de sınanmaktadır. Bu çalışmada ortaya konan risk haritası, kuraklık, su tükenmesi, enerji-iklim etkileşimi ve gıda güvenliği krizinin kritik eşikte kümelendiğini göstermekte; önceliklendirme ve maliyetlendirme çerçevesi ise, bu risklerin yönetiminin -su verimliliğinden toprak ıslahına kadar nihayetinde güvenilir bir elektrik arzına bağımlı olduğunu ortaya koymaktadır. İşte tam da bu nedenle, TESPAM'ın enerji odaklı perspektifinden bakıldığında, Suriye'nin enerji dönüşüm rotasının "tam yeşil" bir idealizmden ziyade, acil enerji ihtiyacını ve baz yük talebini önceliklendiren, kademeli ve gerçekçi bir hibrit modele dayanması gerektiği açıktır.

Bu değerlendirmenin ortaya koyduğu bir diğer temel sonuç, yukarıda ayrıntılandırılan risklerin -su, tarım ve enerji ekseninde- Suriye tarafından tek başına yönetilebilecek ölçekte olmadığıdır. Coğrafi yakınlığı, havza paydaşlığı, mevcut enerji altyapısı bağlantıları ve geçiş sürecinin başından bu yana sürdürdüğü istikrarlı ortaklık geçmişi göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye ile geliştirilecek çok boyutlu ve kurumsallaşmış bir iş birliği, Suriye'nin bu iklim kaynaklı risklerle etkin biçimde mücadele edebilmesinin en belirleyici dış koşuludur. Su havzası yönetiminden tarımsal teknoloji transferine, enerji şebekesi entegrasyonundan finansman köprülemesine kadar geniş bir yelpazede, TESPAM'ın

değerlendirmesi nettir: Suriye, ancak Türkiye ile kurulacak yakın, teknik düzeyde derinleşen ve kurumsallaşmış bir iş birliği sayesinde bu çok boyutlu iklim risklerine karşı gerçek ve kalıcı bir dayanıklılık inşa edebilecektir.

Nihayetinde, Şam'da 18-19 Temmuz 2026'da gerçekleştirilecek olan Syria Policy Dialogues çalıştayının, Suriyeli politika yapımcılar, teknik uzmanlar, sivil toplum temsilcileri ve uluslararası ortaklar arasında tam da bu türden bir bütüncül -su, toprak, gıda ve enerji güvenliğini bir arada gören- diyalogu teşvik etmesi beklenmektedir. TESPAM, bu çalışmayla söz konusu diyaloga somut bir veri ve analiz katkısı sunmayı; kurumun Suriye enerji sektörüne dair devam eden araştırma programının bir sonraki aşamasında ise, burada önerilen üç aşamalı enerji sepeti yol haritasının ve Türkiye ile iş birliği önerilerinin daha ayrıntılı bir fizibilite ve maliyet-fayda analizine dönüştürülmesini hedeflemektedir.

KAYNAKÇA

- TESPAM Energy Institute. (2026a). The current state of Syria's energy sector and its strategic future: A perspective extending to 2100 [Suriye enerji sektörünün mevcut durumu ve 2100'e uzanan stratejik geleceği] [Kurumsal rapor]. TESPAM.
- TESPAM Energy Institute. (2026b). The Syrian electricity equation: The quest for stability in a fragile grid, regional financing architecture, and the problem of societal legitimacy [Suriye elektrik denklemi: Kırılgan bir şebekede istikrar arayışı, bölgesel finansman mimarisi ve toplumsal meşruiyet sorunu] [Akademik makale]. TESPAM.
- Al Majalla. (2025, 1 Eylül). Syria's post-Assad energy quandary. <https://en.majalla.com/node/327149/business-economy/syria%E2%80%99s-post-assad-energy-quandary>
- Al-Monitor. (2026, Temmuz). Syria launches gas project with Saudi firm in latest Gulf energy partnership. <https://www.al-monitor.com/originals/2026/07/syria-launches-gas-project-saudi-firm-latest-gulf-energy-partnership>
- Arab News. (2026, Temmuz). Syria secures first national Green Climate Fund project to tackle water scarcity. <https://www.arabnews.com/node/2649611/amp>
- CARE Climate Change. (2026). Syria. <https://careclimatechange.org/where-we-work/syria/>
- Carnegie Endowment for International Peace. (2026, Nisan). Syria on the brink of water scarcity: Climate change, drought, and threats to food security. <https://carnegieendowment.org/sada/2026/04/syria-on-the-brink-of-water-scarcity-climate-change-drought-and-threats-to-food-security>
- Fanack Water. (2025, 17 Şubat). Syria's water crisis: Assessing the intersection of climate change and geopolitical interests. <https://water.fanack.com/publications/syrias-water-crisis-assessing-the-intersection-of-climate-change-and-geopolitical-interests/>
- FEWS NET. (2026a). Syria. <https://fews.net/middle-east-and-europe/syria>
- FEWS NET. (2026b, Şubat). Syria food security outlook: Insecurity, drought, and economic constraints drive outcomes aligned with Crisis. <https://fews.net/middle-east-and-europe/syria/food-security-outlook/february-2026>
- Gulf International Forum. (2026, 9 Haziran). Syria's energy revival and the Gulf's strategic opening. <https://gulffif.org/syrias-energy-revival-and-the-gulfs-strategic-opening/>
- ND-GAIN. (2026). Syria: Country index. University of Notre Dame. <https://gain-new.crc.nd.edu/country/syria>
- New Lines Institute. (2026). Dwindling fresh water compounds Syrian crises. <https://newlinesinstitute.org/middle-east-center/dwindling-fresh-water-compounds-syrian-crises/>
- Norton Rose Fulbright. (2026). Syria power sector guide 2026. <https://www.nortonrosefulbright.com/en/knowledge/publications/9a5a8e97/syria-power-sector-guide-2026>

The Syria Report ve Omran Center for Strategic Studies. (2026). Climate, land and water: Environmental pressures and political risk in Syria [Çalıştay daveti]. Syria Policy Dialogues.

The Week. (2025, 14 Eylül). Syria's silent war: How a devastating drought threatens post-conflict recovery. <https://www.theweek.in/news/middle-east/2025/09/14/syria-s-silent-war-how-a-devastating-drought-threatens-post-conflict-recovery.html>

